

Docentenhandreiking workshops

'In gesprek over het leven en het einde'

aan de hand van de 8 essenties van het Kwaliteitskader Palliatieve Zorg Nederland

Deel 6: Workshop 'Kennis en vaardigheden'

Auteurs

Yvette van der Linden, Leids Universitair Medisch Centrum

Carolien Burghout, Jeroen Bosch Ziekenhuis

Famke van Heeckeren, Stichting PZNL

Elise Posma, Stichting PZNL

Marjolein Verkammen, Stichting PZNL

Versie	Datum	Wijzigingen
1.0	November 2024	

Versie 1.0

Licentie:

[Creative Commons: BY-NC-SA](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

Inhoudsopgave

1. Algemene informatie	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Begeleiding	4
1.3 Doelgroep en groepsgrootte	4
1.4 Opzet van de workshops	4
1.5 Programma per workshop	5
1.6 Voorbereiding	5
2. Workshop 'Kennis en vaardigheden'	7
2.1 Kennis en vaardigheden	7
2.1.1 Voorbereiding	7
2.1.2 Leerdoelen	7
2.1.3 Programma	8

1. Algemene informatie

1.1 Inleiding

Aanvullend op het boek 'In gesprek over het leven en het einde' en de bijbehorende podcastreeks, zijn acht workshops ontwikkeld. De workshops zijn gekoppeld aan de acht essenties van het [Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland](#). Het Kwaliteitskader geeft zorgverleners en zorgorganisaties een eenduidig beeld van wat verstaan wordt onder goede palliatieve zorg en helpt bij het ontwikkelen van beleid op dit gebied. Het doel van deze workshops haakt aan de doelstelling van het Kwaliteitskader, namelijk het verbeteren van de palliatieve zorgverlening vanuit de beleving van de patiënt en zijn naaste(n). In iedere workshop staat één essentie uit het Kwaliteitskader centraal. In hoofdstuk 2 van dit document is de workshop 'Kennis en vaardigheden' beschreven. De andere workshops zijn in separate documenten te raadplegen.

De workshops bevatten trainingsmateriaal om te kunnen gebruiken in groepsverband en zijn bedoeld voor (toekomstige) zorgverleners en vrijwilligers die met patiënten en naasten het gesprek willen aangaan over hun waarden, wensen en behoeften in de palliatieve fase. De workshops kunnen gegeven worden in het onderwijs (MBO/HBO/WO) en als (bij)scholing in de eigen zorgorganisatie.

1.2 Begeleiding

Voor het begeleiden van de workshops verwachten we dat een consulent palliatieve zorg, leden van het (transmuraal) team palliatieve zorg of aandachtvelders palliatieve zorg met affiniteit en ervaring met lesgeven/doceren, deze taak op zich kunnen nemen in hun eigen zorgorganisatie. Zij hebben ruime ervaring in de palliatieve zorg en werken zelf in een palliatieve setting. Hierdoor kunnen zij (complexe) praktijksituaties inbrengen en de juiste verdieping bieden aan (toekomstige) zorgverleners en vrijwilligers. Tevens kunnen de workshops begeleid worden door docenten (MBO/HBO/WO) als onderwijs, samen met een in palliatieve zorg ervaren zorgverlener. In het vervolg gebruiken we de term trainer voor de persoon die de workshops begeleidt.

1.3 Doelgroep en groepsgrootte

De workshops zijn bedoeld voor (toekomstige) zorgverleners en vrijwilligers. De gewenste groepsgrootte is maximaal 25 deelnemers. In de workshops gaan de deelnemers aan de slag in kleinere groepen van 3 tot 4 deelnemers per groep. De inhoud met daarbij de gehanteerde werkvormen zijn dan het meest effectief.

1.4 Opzet van de workshops

Aan de hand van het boek 'In gesprek over het leven en het einde'¹ zijn 8 workshops van ieder 2 uur beschreven. De praktijk, de eigen ervaring, en daarnaast de vaardigheden en attitude van de deelnemers zijn uitgangspunten in de workshops; het uitwisselen hiervan kan nieuwe of andere inzichten bieden bij de deelnemers en bijdragen aan het verlenen van optimale palliatieve zorg. De aangeboden werkvormen bieden de trainer mogelijkheden om de deelnemers aan te zetten tot (zelf)reflectie, interactie en kennisdeling.

¹ Oskam et al, 2023

Het bestendigen van de vaardigheden van (toekomstige) zorgverlener of vrijwilliger, vraagt om een interactieve aanpak. De voorgestelde werkvormen dragen daarom bij aan de interactie en verdieping. Uit onderzoek² blijkt dat in trainingen het gebruik van interactieve werkvormen zoals rollenspel en feedback hiervoor effectief lijken te zijn.

Elke essentie van het Kwaliteitskader is gekoppeld aan een hoofdstuk in het boek en een aflevering van de podcast (zie hieronder); zie tabel 1.

Tabel 1 Overzicht boektitels en essenties Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland

Hoofdstuk (boek) – Aflevering (podcast)	Essentie kwaliteitskader
1. De palliatieve fase van de ziekte begint	Markering
2. Samen beslissen	Gezamenlijke besluitvorming
3. Praten over de toekomst	Proactieve zorgplanning
4. Persoonlijk dossier	Individueel zorgplan
5. Onderlinge afstemming en voortgang	Coördinatie en continuïteit
6. Kennis en vaardigheden	Deskundigheid
7. Goed contact	Effectieve communicatie
8. Goed voor jezelf zorgen	Persoonlijke balans

1.5 Programma per workshop

Het programma heeft in iedere workshop eenzelfde opbouw. Bovenaan staat algemene informatie over de workshop, te weten:

- de te raadplegen middelen ter voorbereiding op de workshop, inclusief de tijdsduur van de voorbereiding;
- de leerdoelen per workshop;
- het programma van de workshop met tijdschema.

Het tijdschema met de daarbij aangegeven tijd per onderdeel is richtinggevend. Dit is afhankelijk van de discussie in de groep of belangstelling voor een bepaald onderwerp. Het is aan de trainer hoe strikt hier mee om te gaan. In de bijlage worden diverse werkvormen toegelicht. Het programma kan desgewenst in aangepaste (werk)vorm worden aangeboden.

1.6 Voorbereiding

Voor elke workshop kan ter voorbereiding en als workshopmateriaal worden geraadpleegd:

- De betreffende essentie van het [Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland](#). Alle informatie rondom het Kwaliteitskader is gebundeld op [Palliaweb](#). Naast het Kwaliteitskader zelf, staan hier ook animaties, onderwijsmateriaal en andere belangrijke hulpmiddelen beschreven.
- Een begeleidende PowerPoint presentatie per essentie. In de presentatie zijn notities toegevoegd met toelichting voor de docent.
- Het bijbehorende hoofdstuk uit het boek 'In gesprek over het leven en het einde'. In ieder hoofdstuk geeft één patiënt/naaste en één zorgverlener zijn/haar visie op één van de acht essenties.
- De bijbehorende podcastaflevering waarbij de patiënt/naaste en zorgverlener verder met elkaar op de essentie ingaan.
- De leesvraag die bij elk hoofdstuk uit het boek of aflevering van de podcast hoort.

² Bos-van den Hoek et al, 2019

In het programma per workshop staat onder 'Vooraf specifieke voorbereidingen' vermeld welke voorbereidingen van de deelnemers wordt gevraagd. Voor de trainer is het goed vooraf te bekijken welke voorbereiding er van de deelnemers verwacht wordt en de deelnemers vroegtijdig hierover te informeren.

2. Workshop 'Kennis en vaardigheden'

2.1 Kennis en vaardigheden

Patiënten vinden het belangrijk om zorg te ontvangen van deskundige zorgverleners. Iedere zorgverlener kan te maken krijgen met patiënten in de palliatieve fase. In het Kwaliteitskader staat beschreven dat iedere zorgverlener, in relatie tot zijn functie, vaardig en inhoudelijk deskundig moet zijn ten aanzien van de vier dimensies van persoonsgerichte zorg (fysiek, psychisch, sociaal en spiritueel), het proces van gezamenlijke besluitvorming en proactieve zorgplanning.

2.1.1 Voorbereiding

Tijdsduur voorbereiding

Totaal 75 minuten, bestaande uit:

- 15 minuten voor het lezen van het hoofdstuk
- 40 minuten voor het luisteren van de podcastaflevering
- 20 minuten voor het doornemen van de aangereikte literatuur en/of middelen

Vorbereiding voor de deelnemers

- Doornemen [Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland domein 2.9 Deskundigheid](#)
- Doornemen van hoofdstuk 6 'Kennis en vaardigheden' uit het boek 'In gesprek over het leven en het einde'
- Beluisteren van de [podcastaflevering 6 – Palliapodcast | Kennis en vaardigheden](#)
- Bekijken [Animatie Deskundigheid](#)
- Formuleren eigen leerpunten

2.1.2 Leerdoelen

De deelnemer:

- komt tot inzicht welke ontwikkelbehoefte er is op het gebied van deskundigheid in palliatieve zorg – zowel persoonlijk als op organisatieniveau;
- is in staat te reflecteren op ervaringen vanuit zijn eigen praktijk.

2.1.3 Programma

Tijdsduur workshop

Totaal 120 minuten (excl. pauze) bij voorkeur als geheel aanbieden

Programmaonderdelen

Tijd	Onderdeel	Beschrijving	Tips voor werkvormen & hulpmiddelen
10 min	Inleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Uitleg programma door docent • Voorstelronde (indien nodig) • Deelnemers: verwachtingen en inbreng leerpunten 	PowerPoint met programma
20 min	Essentie Deskundigheid	<ul style="list-style-type: none"> • Deelnemers beantwoorden de vraag 'Wat versta ik onder deskundigheid in de palliatieve fase?' • Docent geeft samenvatting van de essentie a.d.h.v. Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland 	<ul style="list-style-type: none"> • PowerPoint met slides • Animatie Deskundigheid
35 min	Aan de slag	<p>Deelnemers bespreken op basis van de casus uit het boek in groepjes van 3 à 4 personen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De huisarts van Walter heeft een aantal keuzes gemaakt waar Ineke niet zo blij mee was. Wat vind jij van deze keuzes? 2. Stel dat jij als zorgverlener in een complexe situatie stapt zoals die van Walter. <ol style="list-style-type: none"> a) Hoe zou jij handelen in deze situatie als je hier nog weinig ervaring mee hebt? b) Wie zou je als hulp inschakelen? c) Op welke manier geef je aandacht aan de naasten? 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkvorm: leergesprek aan de hand van de 6 denkhoeden van Bono³. Kies 3 van de 6 denkhoeden. Deelnemers bekijken de vragen vanuit deze verschillende invalshoeken: <ul style="list-style-type: none"> • Analytisch • Positief • Gevoelsmatig

<p>35 min</p>	<p>Reflecteren op eigen handelen</p>	<p>Voorbeeld reflectievragen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kijk naar de werkafspraken in je eigen (toekomstige) zorginstelling. <ol style="list-style-type: none"> a) Wat doe je als je merkt dat een situatie complex wordt en het jouw deskundigheid overstijgt? b) In welke situaties overleg je met een collega of met een specialist palliatieve zorg? c) Bepaal met elkaar waar nog kennishiaten zijn in je team/organisatie. Wat kun je doen als team/organisatie doen om de benodigde kennis te vergroten? 2. Deskundigheid gaat niet alleen over medische kennis maar ook over goed kunnen samenwerken en goede communicatie. <ol style="list-style-type: none"> a) Waarin wil jij je op dit moment verder bekwamen? b) Hoe vergroot jij jouw eigen deskundigheid? c) Wat of wie heb je daarvoor nodig? 	<p>Werkvorm: reflectiegesprek, bijvoorbeeld in duo's of kleine groepjes</p>
<p>20 min</p>	<p>Plenaire terugkoppeling</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Inzichten en/of vragen vanuit de groepjes plenair bespreken • Terugblik op leerdoelen • Algemene afsluiting 	<p>Stoplicht model (zie PowerPoint presentatie)</p>

